

במעוט תענוגי הגוף

אך את שבתותי תשמרו (שמות לא, ג) שבתותי עיני שבת, שבת מלאכה, ותענוגי הגוף, ויש שבת עילאה דאיהו יומא דנשמתא, ולא איהו יומא דגופא כלל. והגם שאחז"ל (שבת קיח) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, אך כמו שמצינו שהתורה נקנית במעוט תענוג אכילה ושתייה ודרך ארץ, כמו"כ קדושת השבת הוא ע"י מעוט עיני הגוף.

קדושת השבת היא האות

ובאמת טועים כל האומרים שהאות הוא איסור מלאכה וכו', דהא כולהו מילי דעבידי לאילויי ניהו, והאות הוא דבר סתר בין ב' כורתי ברית, לא יכירוהו זולתם ולא עבר זר בתוכם וכו'. אבל האמת הברור במהות האות הזה, הוא מתן שכרן של קדושות אלה שהן גופן אות, לא אמרו שיש בהן אות, אלא קדושתן היא עצמה אות דלא עביד לאיגלווי, אי לאו דא"ל רחמנא למשה לך והודיעם (שבת יט).

[תדע דר' עקיבא דריש (מנחות לו) 'כי אות היא בניי וביניכם', וסיפא דקרא למתן שכר הוא דאתא, 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', כדאיתא בשבת (יג), ואין לנו בזה מתן שכר גדול מנשמה יתירה ותוס' קדושה הנתונה באדם, וכיון ששבת וטהר יומא במוצ"ש 'וי אבדה נפש'.] (שו"ת הרמ"ע מפאנו - סי' קח)

האי יומא, יומא דנשמתין איהו ולא יומא דגופא, גיין דשלטנו דצוררא דנשמתין איהו, וקיימן עלאין יתתאין כלהו בזוגא חדא בעטרא דרוחא יתירא עלאה קדישא וכו'. ועל דא בעי לאשתדלא בצלותא 'בשירין ובתושבחן דמאריהון ולאשתדלא באורייתא. האי יומא איהו יומא דנשמתין דאתעטרא ההוא צוררא דנשמתין בתושבחן דמאריהון, גיין כך משבחי בתושבחן תשבחתא דנשמתא וכו', ולית תושבחתא אלא בסטרא דנשמתא ורוחא, והאי יומא קיימא ברוחא ונשמתא ולא דגופא.

טבילה במקוה

כד עאל שבתא אצטריכו אינון עמא לאסחאה גרמייהו משמושא דחול, מאי טעמא, גיין דבחול רוחא אחרא אזלא ושטיא ושריא על עלמא, וכד בעי בר נש לנפקא מן האי רוחא ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עלאה, בעי לאסחאה גרמיה, למשריה עליה ההוא רוחא עלאה קדישא.

זמן שמקבל נר"ן בליל שבת

בואו בשלום וכו'. בחרח זה מקבל האדם 'נפש' יתירה דליל שבת קודש וכו'. - וקודם עניית ברוך ה' מבורך, יכוין להמשיך עליו תוספות 'הרוח' יתירה ז' - בתיבות הפורש סוכת שלום עלינו, 'ימשיך ויקבל ל עצמו תוספות 'נשמה' יתירה של ליל שבת וכו'. (יסוד ושורש העבודה - שער ח פ"ב ופ"ד)

תוספת נר"ן בשבת

מרום מראשון הוא לכם, לכיון בהתחלת נשמת, קבל עליו תוספת 'הנפש' של יום השבת, וגמור בולה של תוספות נפש זו, יכוין בברכות דיוצו וכו'. כשיגיע לתפלת העמידה בין גאולה לתפלה, יכוין קבל עליו תוספת 'הרוח' של יום השבת וכו'. - זה מקום כבודו, בתיבת איה, יקבל וימשיך על צמו תוספת 'נשמה' מיום השבת. (יסוד ושורש העבודה - שער ח פ"ח ופ"י)

שמחת הגוף שתשמח הנשמה

להבין טעם משתה ושמחה בשבת וביו"ט וכו', על דרך מליצה ששמעתי ממורי (הבש"ט ז"ע) משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר אחד פחותי הערך, ובהאריך הזמן שמה הגיע כתב מאביו המלך, ורצה לשמוח בו מאוד, אך שחש מבני הכפר שילעילו עליו באומרים מה יום מיומיים ושמחה מה זו עושה, מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר, וקנה להם יין ושאר מיני יין המשכרים, עד ששמחו בעסקי יין, והוא מצא עת לשמוח מאוד בשמחת אביו, ודפח"ה.

והנמשל מובן, כי הנשמה בושה לשמוח בשבת בתענוגי אביה המלך מלכי המלכים הקב"ה בהנשמה יתירה, שהוא לו אגרת שלומים מאביו, מחמת הגוף שהוא כבן כפר, לכך ציוותה תורה לענג הגוף בשבת ויו"ט, ואז כשהגוף שמח בשמחת הגוף, אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דביקות המלך הקב"ה.

(תולדות יעקב יוסף - פ' כי תבא ד"ה מצוה / פ' משפטים ד"ה מצוה להלוות / פ' שלח ד"ה העולה)

ולכן נקט רש"י ז"ל (ביצה טו. ד"ה נשכה יתירה) כי לא לנומה ושמחה לאכול ולשמות, כי לא לנומה

לנקוט דבר השווה לכל נפש, כי אלו הנמינות לנשמה צמורה ומפלה לאו כל אדם זוכה לכן, אך זו צמורה אשר יאכל, שימחה לאכול, לכל נפש הוא, ואין לן אדם מישראל שאין צו לפחות נחמי נפש שמתעורר שנקדושה, לכן נקט רש"י ז"ל דבר השווה לכל נפש.

(סידורו של שבת - שורש ה ענף ג ע"ה ע"ה)

וי למאבדים באכילה ושתייה

כל האוכל ושותה ביום השבת יותר משנצטווה עליו, בענין שנמשך מזה ביטול תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, כי איבד נפש אחת, ר"ל הנשמה היתירה שנתן בו, כדי ללמוד וללמד ביום השבת ביתר שאת וביתר עז מבשאר הימים.

וזהו שדרשו שם 'וינפש' (שמות לא, י) וי אבדה נפש, ר"ל, וי לאותן הבריות שמאבדין הנפש, כי מתוך שאוכלים ושותין הרבה מאוד יותר מן הראוי, מבטלין התורה אשר ע"ז נתנה לנו נשמה יתירה בשבת, והרי הם כאילו איבדו הנפש הזאת, והואיל והיא יושבת אצלו בטילה ממלאכה מלאכת השמים אשר ע"ז נתנה, וקל להבין.

(של"ה הק' - מסכת סוכה נר מצוה אות מה)

הנשמה באה עם תורה חדשה

עתה תבין מה שקראו בזהר לקדושת יום השבת יומא דנשמתא (פ' ויקהל ח"ב רה) יומא דאורייתא (פ' אמרו ח"ג צה), והוא כיון דכל נשמה מסוגלת להוציא תורה חדשה מן הישנה בכל זמן ועידן, והנה בשבת קודש שבאים נשמות יתירות לכל אחד מישראל, הנה על כרחך יש עמה תורה חדשה הצריכה להתגלות, ע"י הנשמה הלזו, ביום הזה, בדור הלזה, כפי אשר שיערה החכמה האלקית מבראשית לפי צורך נשמות הדור. (בני יששכר - שבת מאמר ה אות א)

כ"ד קודש חקק

נשמת ת"ח מעולה בשבת

הנשמה יתירה שיש לעם הארץ בשבת יש לתלמיד חכם בחול, וא"כ נשמה של תלמיד חכם יותר מעולה בשבת, והוא בחינה אחרת מיוחדת.

ואמר, כי השבת של עם הארץ נקראת 'שבת הארץ' (ויקרא כה, ז) ושבת של תלמיד חכם נקרא 'שבת לה' (שם, ז) ואמר על דרך הלצה, 'זהייתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך וגו', שהוא שנה בכלום, משא"כ 'שבת לה' הוא בחינה אחרת. (אמרי פנחס - שער ד אות כ)

שלוש בחינות בנשמה יתירה

שמעתי מאמרו [בעל אהבת שלום] זצוק"ל, דהנה יש ג' בחינות בשומרי שבת: בחינה א', הם 'מקדשי שביעי', שמונים מיום א' ומכנינים עצמם על שב"ק בכל יום, וע"ז כשמגיע שבת קודש שורה עליהם נשמה יתירה, ומשפיע עליהם קדושה על השבוע הב', עד שבת הבאה.

בחינה ב', הם שומרי שבת שאינם מכנינים עצמם בימי החול, רק כשמגיע שב"ק הם שומרי שבת, והש"י"ת ברחמיו משפיע להם נשמה יתירה על שב"ק ולא יותר, כי במוצ"ש הולך לו הנשמה יתירה, ואין משפיע להם על שבת השניה. וע"ז רומז בגמ' (ביצה טז.) 'וי אבדה נפש' במוצ"ש, שגם בשבת עצמו השפיע להם הנשמה יתירה בתורת מתנה וכו'. בחינה ג', שאפילו בשבת אינם שומרים, וע"ז גם בשבר אין להם נשמה יתירה.

(תורת חיים - פרשת משפטים ד"ה כי תקנה)

היה ויהי ערב ויהי צוקר יום אחד, והרצון העליון שקודם הצריחה היה נשצת שקודם יום אחד שהתחיל הצריחה, ואז עלה במחשבה לפניו לצרוא נשצתו וטווצו להטיצ לצרואיו, ולכן בכל שצת צמנחה מתעורר כציכול זה הרצון הקדום, ולזה אנו מתפללין עת רצון, שימגלה הרצון שהיה להטיצ לצרואיו צעת הזאת שעת מנחה וא"כ איך נצין מ"ש חז"ל שעלה צמחשצת לצרוא צמדת הדין. רק כי מחמת גדול חסד יתצרך לצרוא העולם צצניל ישראל